

POSUDEK OPONENTA HABILITAČNÍ PRÁCE

Masarykova univerzita

Uchazeč

RNDr. Hana Svobodová, Ph.D.

Habilitační práce

Outdoor education as a powerful way of teaching and learning

Oponent

Doc. PaedDr. Jan Slavík, CSc.

Pracoviště oponenta, instituce

Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická

[Text posudku]¹

Habilitační text RNDr. Hany Svobodové, Ph.D. se věnuje kurikulární problematice outdoorového vzdělávání (OE) a je koncipován jako soubor šesti již publikovaných recenzovaných statí zastřešený shrnujícím a explanačním komentářem. Všechny dříve publikované práce jsou vytvořené ve spolupráci autorského týmu a ve vazbě na projekty, v jejichž rámci vznikaly. Komentář, jak habilitantka sama objasňuje (s. 9 posuzovaného díla), má reprezentovat systematickou dlouhodobou práci a poznávací přínos v tematice, která propojuje geografickou specializaci a didaktiku geografie s pedagogickým výzkumem.

Z celého pojetí je zřejmá orientovanost na řešitelské postupy ve směru od výzkumu a jeho teoreticko-metodologického zázemí k metodickým aplikacím do školní praxe. OE je zde chápáno jako přínosný koncept vyučování a učení s ohledem na jeho komplexní charakter, který dovoluje rozvíjet jak kognitivní, tak konativní a postojoyé stránky žákovské osobnosti a je provázený příznivými zdravotními důsledky.

Obsah studií zahrnutých v habilitačním spisu

Soubor publikací je v habilitačním spisu uspořádán tak, aby postupně vypovídal o systematicky rozvíjeném poznávání zkoumané problematiky. Publikace 1 zkoumá způsoby realizace OE na vybraných školách prostřednictvím analýzy ŠVP doplněné strukturovanými rozhovory s vyučujícími. Tento výzkum přinesl zjištění, že zkoumané školy nevěnují speciální pozornost koncepci OE a ústil do programové snahy navrhnout principy koncepce OE a její implementaci do českých osnov.

Uvedený záměr byl realizován v publikaci 2 koncipované s ohledem na sociálně realistický konstrukt mocných znalostí (powerful knowledge). Publikace vychází z analýzy začlenění OE v českých kurikulárních dokumentech a prostřednictvím případové studie zkoumá implementaci tohoto způsobu vzdělávání v reálné výuce. Je pojata jako ilustrace implementačního postupu koncepce OE do českého všeobecně vzdělávacího kurikula až do úrovně realizace ve školní praxi.

¹ V textu posudku se lze zaměřit například na tyto oblasti: aktuálnost tématu, přístup k řešení, použitá metodologie, kvalita a správnost dosažených výsledků, původnost dosažených výsledků, uplatnitelnost výsledků pro rozvoj oboru a další bádání, uplatnitelnost výsledků v praxi, formální úprava a jazyková úroveň práce, připomínky k habilitační práci uchazeče.

Publikace 3 se zabývá názory a postoji vůči OE ze strany učitelů, žáků a jejich rodičů. rozvoj žáků v oblasti znalostí, dovedností, postojů a mezilidských vztahů. Metodicky je založena na polostrukturovaných rozhovorech s učiteli a dotazníkovém šetření mezi žáky a jejich rodiči. Výzkum přinesl zjištění, že učitelé spatřují výhody venkovního vzdělávání jak v kognitivní oblasti, tak v afektivní oblasti a uvědomují si, že žáci během OE získávají určité dovednosti a znalosti. Rodiče oproti tomu považují za největší přínos rozvíjení postojů a mezilidských vztahů. Žáci v tomto výzkumu považovali OE spíše za zábavu než za proces učení. Výzkumem zjištěná rozdílnost názorů a postojů zkoumaných skupin aktérů vedla habilitantku k přesvědčení, že je žádoucí zkoumat a veřejnosti vysvětlovat přínosy OE a střízlivě zvažovat jeho limity. Jeden z přínosů OE – posílení fyzické aktivity žáků – se proto stal předmětem studia v následující etapě.

Publikace 4 vychází z teze, že OE může přispět k rozvoji pohybových aktivit žáků. Tato teze byla ověřována výzkumem zacíleným na zjištění, v jakých kvalitách, do jaké míry a rozsahu může OE rozvinout možnosti pohybu žáků během školní docházky. Pro získání údajů z čtyřhodinových vyučovacích jednotek byl využit akcelerometr ActiGraph. Výsledky prokázaly příznivé působení OE na sledované parametry zdravotní kondice žáků.

Publikace 5 se zabývá interdisciplinární součinností mezi zeměpisem a tělesnou výchovou s ohledem na OE. Vznikla v rámci mezinárodního projektu univerzit z České republiky, Slovinska a Dánska. Cílem komparativně zaměřené publikace je analyticky srovnat přístupy zúčastněných států ke kooperaci mezi výukou zeměpisu a tělesné výchovy v národních kurikulárních programech kurikulu. Tato kooperace je zkoumána jednak komparací kurikulárních dokumentů, jednak dotazníkovým šetřením s učiteli vypovídajícím o realizační formě kurikula. V závěru jsou diskutovány možné přístupy k integraci prizmaty kurikula jednotlivých států a jsou doplněny praktickými ukázkami.

Publikace 6 je koncepčně a metodicky shodná s předcházející publikací. Vychází z analýzy a komparace osnov základních škol z České republiky a Republiky Slovinsko s cílem porovnat programová kurikulární řešení integrace mezi geografii a tělesnou výchovou s ohledem na OE. Dotazníkový průzkum mezi učiteli zkoumal kvalitu praktické realizace spojení mezi geografii a tělesnou výchovou. V publikaci jsou předloženy praktické příklady, které ukazují možnosti integrace tělesné výchovy a geografie. Závěry studie ukazují, že mezioborovost sice patří k důležitým cílům vzdělávací politiky v obou srovnávaných státech, ale ve zkoumaném poli není realizována v praxi.

Vyjádření k habilitačnímu spisu

Problematika OE, kterou habilitantka ve svém díle řeší, spadá do aktuálních trendů komplexního pojetí kurikulárních cílů, součinnosti mezi vzdělávacími obory a důrazu na právo žáků nabývat dostatečně účinné znalosti uplatnitelné v jejich životě a při spolupráci s ostatními lidmi v daných společenských kontextech. Jak autorka doložila poznatky ze srovnání počtu publikací zaměřených na OE a indexovaných ve WoS v letech 2004 – 2019 (z Češkové et al., s. 13 posuzovaného díla), odborný zájem v této oblasti signifikantně roste.

Teoreticky a metodologicky jsou stati předložené habilitantkou zasazeny do kontextu kurikulárních studií nebo oborových didaktik s přesahem k mezioborové spolupráci v rámci studovaného konstruktů OE. Tomu odpovídá metodologie a metodika výzkumu. Celkové pojetí výzkumů míří převážně do aplikační roviny s důrazem na využitelnost pro vzdělávací praxi nebo na podporu argumentace ve prospěch uplatnění OE v projektovaném a realizovaném kurikulu. Výzkumné postupy a z nich získané výsledky i závěry z nich odvozené považuji za korektní.

Výsledky badatelské práce habilitantky jsou dobře uplatnitelné ve vzdělávací praxi, jak lze mimo jiné doložit úspěšným uplatněním metodiky vypracované v rámci projektu TJ01000127 *Terénní vzdělávací systém pro základní školy* a konkrétními aplikacemi dalších metodických materiálů doloženými v habilitačním spisu. Za pozitivní považuji důraz na vzdělávací a výchovnou kvalitu OE ve školní praxi, který je reprezentován termínem *outdoorová výchova založená na kurikulu*.

S ohledem na důraz, který habilitantka klade na interdisciplinární integraci a s uvážením transdidaktických přesahů mezi obory, bych v posuzovaném pojetí přivítal více soustředění na zobecňující teoretickou elaboraci vztahů mezi nadoborovými koncepty (příkladně *místo, pohyb, prostor, čas, prostředí, organismus*), oborově specifickými koncepty (*fyzickogeografická sféra, socioekonomická sféra; pohybové činnosti, pohybová zátěž*) a způsobem jejich integrace prostřednictvím klíčových kurikulárních konstruktů (*vzdělávací cíle, obsah, metody, učební úlohy*). Má-li být OE systematickým konceptem, jak habilitantka právem požaduje, mělo by její teoretické zázemí přispět k analýze toho, jak se v jejím rámci u žáků utváří porozumění pro vztahy a příčinné souvislosti reprezentované strukturami pojmů spojujících obory, a zároveň umožňujících jít do žádoucí myšlenkové hloubky prostřednictvím učebních úloh přímo ve výuce. K tomu směřují dotazy k obhajobě.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce (počet dotazů dle zvážení oponenta)

- 1) Je možné na podkladě jasně vymezené konceptové struktury doložit didakticky funkční vztahy mezi nadoborovými koncepty, oborově specifickými koncepty a konkrétními učebními úlohami směřujícími ke kognitivní aktivizaci žáků a k rozvoji jejich konceptového myšlení v outdoorovém vzdělávání založeném na kurikulu?
- 2) Je možné na podkladě jasně vymezené konceptové struktury doložit, jak se funkční vztahy charakterizované zde v bodě (1) pozmění, resp. obohatí, jestliže v rámci outdoorového vzdělávání budou úzce spolupracovat různé obory (příkladně geografie a tělesná výchova)? Odpovědi stačí velmi stručné a věcné.

Závěr

Habilitační práce Hany Svobodové „Outdoor education as a powerful way of teaching and learning“ **splňuje** požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Pedagogika.

V Plzni

Dne 27. srpna 2023

Jan Slávik

podpis

HABILITATION THESIS REVIEWER'S REPORT

Masaryk University

Applicant

RNDr. Hana Svobodová, Ph.D.

Habilitation thesis

Outdoor education as a powerful way of teaching and learning

Reviewer

Doc. PaedDr. Jan Slavík, CSc.

**Reviewer's home unit,
institution**

University of West Bohemia, Faculty of Education

The habilitation text of RNDr. Hana Svobodová, Ph.D. focuses on the curricular issues of outdoor education (OE) and is conceived as a collection of six already published peer-reviewed essays covered by a summarizing and explanatory commentary. All of the previously published papers were produced in collaboration with a team of authors and in relation to the projects in which they were produced. The commentary, as the candidate herself explains (p. 9 of the reviewed work), is intended to present a systematic long-term work and a cognitive contribution to a topic that links geographic specialisation and didactics of geography¹ with research in education.

The whole concept shows a clear orientation towards research procedures in the direction from research and its theoretical-methodological background to methodological applications in school practice. OE is understood here as a beneficial concept of teaching and learning with regard to its complex character, which allows to develop both cognitive, conative and attitudinal aspects of the pupil's personality and is accompanied by beneficial health impact.

The content of the papers included in the habilitation file

The body of publications in the habilitation file is arranged in such a way as to show a systematically developed understanding of the subject under study. Publication 1 explores the ways in which OE is implemented in selected schools through an analysis of the curriculum supplemented by structured interviews with teachers. This research resulted in the finding that the schools studied do not pay special attention to the OE concept and led to an intentional effort to propose principles of the OE concept and its implementation in the Czech curriculum.

This intention was implemented in Publication 2 which was designed with regard to the social realist construct of powerful knowledge. The publication is based on an analysis of the inclusion of OE in Czech curricular documents and explores the implementation of this mode of education in real teaching through a case study. It is conceived as an illustration of the implementation process of the OE concept in the Czech general education curriculum up to the level of its implementation in school practice.

Publication 3 explores the views and attitudes towards OE held by teachers, pupils and their parents as well as pupils' development of knowledge, skills, attitudes and interpersonal

¹ Also: methodology of teaching geography (translator's note)

relationships. Methodologically, it is based on semi-structured interviews with teachers and on a questionnaire designed for pupils and their parents. The research yielded the finding that teachers see the benefits of outdoor education in both the cognitive and affective domains and realize that students acquire certain skills and knowledge during OE. In contrast, parents see the greatest benefit as developing attitudes and interpersonal relationships. Pupils in this research considered OE as fun rather than a learning process. The diversity of views and attitudes of the stakeholder groups identified by the research led the candidate to believe that it is desirable to explore and explain the benefits of OE to the general public and to consider its limitations soberly. One of the benefits of OE – the enhancement of pupils' physical activity – therefore became the subject of study in the next stage.

Publication 4 is based on the hypothesis that OE can contribute to the development of pupils' physical activity. This hypothesis was tested through research aimed at identifying the qualities, extent and scope of OE that can develop pupils' opportunities to move during schooling. The ActiGraph accelerometer was used to collect data from four-hour teaching units. The results showed a beneficial effect of OE on the observed parameters of pupils' health.

Publication 5 discusses the interdisciplinary synergy between geography and physical education with respect to OE. It was developed within an international project of universities from the Czech Republic, Slovenia and Denmark. The aim of this comparative publication is to analytically compare the approaches of the participating countries to the cooperation between geography and physical education teaching in national curricula. This co-operation is explored both by comparing curricular documents and by a questionnaire administered amongst teachers reporting on the implementation form of the curriculum. Finally, possible approaches to integration through the lens of national curricula are discussed and complemented by practical examples.

Publication 6 is conceptually and methodologically identical with the previous publication. It is based on an analysis and comparison of primary school curricula from the Czech Republic and the Republic of Slovenia in order to compare curricular solutions for the integration between geography and physical education with regard to OE. A questionnaire administered among teachers investigated the quality of practical implementation of the link between geography and physical education. Practical examples are presented in the publication to show the possibilities of integrating physical education and geography. The findings of the study show that although interdisciplinarity is an important goal of educational policy in both countries which were compared, in the field studied, it is not implemented in practice.

Statement on the habilitation file

The OE issues addressed by the candidate in her work fall within the current trends of a comprehensive conception of curricular goals, synergies between educational disciplines and an emphasis on the right of pupils to acquire sufficiently effective knowledge applicable to their lives and to their cooperation with other people in given social contexts. As the author illustrated with findings from a comparison of the number of OE-focused publications indexed in WoS between the years 2004 and 2019 (from Češková et al., p. 13 of the reviewed work), professional interest in this area is growing significantly.

Theoretically and methodologically, the papers submitted by the candidate are set in the context of curricular studies or subject didactics, with a focus on interdisciplinary collaboration within the OE construct under study. This corresponds to the research methodology and design. The overall conception of the research is mainly directed towards the application level with an emphasis on applicability to educational practice or aimed to support the argument in

favour of the application of OE in the designed and implemented curriculum. I consider the research procedures and the results and conclusions derived from them to be correct.

The results of the candidate's research work are well applicable to educational practice, as can be evidenced, among other things, by the successful application of the methodology developed within the project TJ01000127 *Field Education System for Primary Schools* and by the specific applications of other methodological materials documented in the habilitation file. I think highly of the emphasis on the educational quality of OE in school practice, which is represented by the term *curriculum-based outdoor education*.

Considering the candidate's emphasis on interdisciplinary integration and taking into account the trans-didactic overlap between disciplines, I would have welcomed more focus on a generalizing theoretical elaboration of the relationships between transdisciplinary concepts (e.g. *place, movement, space, time, environment, organism*), domain-specific concepts (*physical-geographical sphere, socio-economic sphere; movement activities, physical load*) and the way they are integrated through key curricular constructs (*educational objectives, content, methods, learning tasks*). If the OE is to become a systematic concept, as the candidate rightfully demands, its theoretical background should contribute to the analysis of how, within its framework, pupils' understanding of relationships and causal connections is formed, represented by the structures of concepts linking the disciplines, while at the same time enabling them to go to the desired depth of thought through learning tasks directly in the classroom. This is what the questions for the defence are directed at.

Reviewer's questions for the habilitation thesis defence (number of questions up to the reviewer)

- 1) On the basis of a clearly defined conceptual structure, is it possible to provide evidence of didactically functional relationships between transdisciplinary concepts, domain-specific concepts and specific learning tasks aimed at the cognitive activation of students and the development of their conceptual thinking in curriculum-based outdoor education?
- 2) On the basis of a clearly defined conceptual structure, can it be demonstrated how the functional relationships characterised here in (1) will be modified or enriched if different domains (e.g. geography and physical education) work closely together in outdoor education? The answers should be brief and to the point.

Conclusion

The habilitation thesis entitled "Outdoor education as a powerful way of teaching and learning" by Hana Svobodová **fulfils** requirements expected of a habilitation thesis in the field of Pedagogy.

In Plzeň

On 27th August 2023

Jan Slavík

Signature

Ověření překladu předsedou habilitační komise:

A rectangular area of the document is redacted with a solid pink color, obscuring the signature of the chair of the habilitation committee. A blue ink scribble is visible to the left of the redacted area.